

ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชน
ในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
AN ANALYTICAL STUDY OF INFLUENCE OF SUWANNASĀMJĀTAKA
TOWARDS PEOPLE IN RAI-AOY SUB-DISTRICT, PHICHAİ DISTRICT,
UTTARADIT PROVINCE

พระมานพ จีรวฑฒโน^๑ Phra Monop Ciravaddhano,
พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์^๒ Phrakru Suntorndhammanithat

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาความเป็นมา และสาระสำคัญของสุวรรณสามชาดก ๒) เพื่อศึกษาหลักธรรมที่ปรากฏสุวรรณสามชาดก และ ๓) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า

ประวัติและความเป็นมาของสุวรรณสามชาดกพบว่า ในสมัยพุทธกาลมีพระภิกษุรูปหนึ่งได้นำเอาอาหารที่ได้รับจากการบิณฑบาตไปแบ่งให้มารดาของตน ทำให้พระสงฆ์ที่พบเห็นเกิดอาการไม่พอใจจึงนำเอาเรื่องไปฟ้องพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงทรงยกสุวรรณสามชาดกเป็นชาดกขึ้นมาตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าสมัยที่พระองค์เสวยพระชาติเป็นพระสุวรรณสามก็ได้กระทำแบบพระภิกษุผู้นี้

หลักธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดกประกอบไปด้วย ๑) หลักกฏแห่งกรรม หรือหลักแห่งเหตุผล ๒) หลักสังขะ คือหลักแห่งความจริงของสุวรรณสามที่ได้ตั้งสังขะอธิษฐาน ๓) หลักเมตตา หรือ หลักธรรมแห่งความรักของสุวรรณสาม ๔) หลักกตัญญูกตเวทียของสุวรรณสามที่ได้เลี้ยงดูบิดามารดาที่ตาบอด และ ๕) หลักทศพิธราชธรรมของพระเจ้ากบิลยักษ

^๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

^๒ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ นั้นมีอยู่ ๔ ด้านคือ ๑) ด้านความเชื่อ ในหลักธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก ๒) ด้านครอบครัว ได้แก่หลักกฎแห่งกรรม หลักสัจจะ หลักเมตตา หลักกตัญญู และหลักทศพิธราชธรรม ๓) ด้านสังคม และ ๔) ด้านสติปัญญา ประชาชนในตำบลไร่อ้อยมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมและเข้าใจชีวิตมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: อิทธิพล, สุวรรณสามชาดก, ประชาชน

Abstract

The research objectives were as 1) to study the origin and essential of Suwannasāmjātka, 2) to study the Buddhadhamma principles appeared Suwannasāmjātka and 3) to analyze the influence of Suwannasāmjātaka toward Raiaoy people, Pichai district, Uttaradit province. This research was a qualitative research. It had both documentary study from text books, research and in-depth interview. The results were found as follow;

1. The origin of Suwannasāmjātaka found that During the Buddha period, there was a monk who brought foods from arm bow to provide his mother. Many monks had seen and were angry and then, they told this case to the Buddha. The Buddha said that the Suwannasāmjātaka and taught Suwannasāmjātaka to monks that when he was bone a Suwan-nasām. He did the same as this monk.

2. The Buddhadhamma priciples appeared in Suwannasām found that it consisted 1) the Law of Karmma or the cause and effect, 2) Sacca is the truth of Suwannasām who intended to take care his parent' blind and intention of his mother when he was shoot, 3) Compassion principle or the principle of love to all living creatures, 4) Gratefulness of Suwannasām that he treated his parents, although he had got shoot but still worried in parents and 5) the Royal Virtues of King, after got the sermon of Suwannasām , the king was lived and ruled by the 10 Royal of the king.

3. The influence of Suwannasāmjātaka towards Rai-Aoi sub-district people found that it divided in 4 aspects: 1. Belief aspect in Buddhadhamma principles appeared in Suwannasāmjātaka. 2. Family aspect, such as law of action, veracity, kindheartedness, gratefulness and virtues of the king. 3. Social aspect and 4. Intelligence aspect, it had Influenced the lifestyle of Rai-Aoy sub-district which people understood the law of action and the truth of life.

Key word: Influence, Suwannasāmjātaka, People

บทนำ

ชาดก เป็นเรื่องเล่าถึงเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าทรงเวียนว่ายตายเกิด เสวยพระชาติเป็น พระโพธิสัตว์ถือกำเนิดในชาติต่าง ๆ ได้พบปะผจญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งดีและร้าย แต่ได้ พยายามทำความดีมาโดยตลอด จนในที่สุดได้เป็นพระพุทธเจ้าในพระชาติสุดท้าย^๓ เรื่องราว ชาดกต่าง ๆ ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎกขุททกนิกาย ชาดก เล่มที่ ๒๗ และ เล่มที่ ๒๘ มีทั้งหมด ๕๔๗ เรื่อง โดยแบ่งออกเป็นนิบาต ต่าง ๆ ได้ ๒๒ นิบาต ชาดกที่ปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก เล่มที่ ๒๗ และเล่มที่ ๒๘ นี้ มีปรากฏเฉพาะพระคาถา เท่านั้น ไม่มีการกล่าวถึงเหตุการณ์ หรือบุคคลต่าง ๆ อย่างชัดเจน เหมือนใน ชั้นอรรถกถาชาดก เช่น ข้อความใน สุวรรณสามชาดกว่า “ใครกันหนอใช้ลูกศรยิงเราผู้ประมาท กำลังนำน้ำไปอยู่ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ คนไหนแอบซุ่มยิงเรา”^๔ ชาดกนั้นนำเสนอวิถีชีวิตของบุคคลในอดีต ที่ผ่านมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๓,๐๐๐ ปี ซึ่งก็ไม่ต่างไปจากยุคนี้ ยังตกอยู่ในอำนาจของความรัก ความชิง ความโกรธ ความหลง หรือถ้าจะกล่าวให้ถูกต้องคนในยุคนี้ก็แทบจะไม่มีอะไรแตกต่าง จากคนในอดีตแต่อย่างใด ในเรื่องความรัก ความชิง ความหลงและแนวการดำเนินชีวิต ผู้ที่พัฒนาตนเองได้ ห้ามตนจากความชั่วได้ย่อมประสบความสำเร็จ ส่วนผู้ที่อ่อนแอกว่า ใจเขลากว่า ก็ยังลำบากอยู่เสมอ ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข ส่วนผู้ประพฤติอธรรมย่อมอยู่ เป็นทุกข์อยู่เสมอเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เราหาได้ในชาดก^๕

---

^๓ สุชีพ ปัญญาภาพ, พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๖๑๔.

^๔ ชุ.ชา.ม. (ไทย) ๒๘/๒๙๖/๒๒๙.

^๕ พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี), ปรีทรรศน์เวสสันดรชาดก, (พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๓),

บรรดาชาติทั้ง ๕๔๗ เรื่องนี้ ชาติก ๑๐ เรื่องสุดท้ายในมหานิบาตชาติก คือ เตมีย-ชาติก มหาชนกชาติก สุวรรณสามชาติก เนมิราชชาติก มโหสถชาติก ภูริทัตตชาติก จันทกุมารชาติก มหานารทกัสสปชาติก วิรุฑชาติก และเวสสันดรชาติก เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมี ๑๐ ทศที่โดดเด่นที่สุด ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๘ ชื่อ พระสุตตันตปิฎกขุททกนิกาย ชาติก เป็นชาติกที่คนไทยให้ความสนใจและให้ความสำคัญมากกว่าชาติกอื่น ๆ^๖

สุวรรณสามชาติก เป็นชาติกหนึ่งในจำนวน ๑๐ เรื่องในมหานิบาตชาติกนี้ กล่าวถึงการบำเพ็ญเมตตาบารมีของพระโพธิสัตว์ โดยเนื้อเรื่องเริ่มจากการตรัสปรารภภิกษุรูปหนึ่งที่บวชมาได้ ๑๒ พรรษา ต้องการลาสิกขาไปปรนนิบัติบิดามารดาของตนที่กำลังตกระกำลำบาก ต้องขอร้องชาวบ้านเลี้ยงชีวิตในแต่ละวัน ได้ฟังธรรมเทศนาชื่อมาตุโปสกสูตรที่พระพุทธเจ้ากำลังแสดงแก่พุทธบริษัททำให้ท่านเปลี่ยนความคิดใหม่ว่าบวชเป็นพระก็สามารถเลี้ยงดูบิดามารดาได้จึงได้ตัดสินใจไม่ลาสิกขา อาศัยอาหารที่ได้จากการบิณฑบาตเป็นต้น เลี้ยงดูท่านทั้งสองจนตนเองผ่ายผอม แต่ท่านก็ได้รับคำตักเตือนินทาจากเพื่อนสหธรรมิกว่าเป็นผู้ทำสัทธาไทยให้ตกไปโดยอ้างว่าพระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้ภิกษุประพฤติเช่นนี้ ทำให้ท่านลำบากใจมาก จึงได้หยุดการปรนนิบัติบิดามารดาไปพักหนึ่ง^๗ เรื่องราวการปรนนิบัติบิดามารดาทราบถึงพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงกลับตรัสสรรเสริญว่าเป็นเรื่องที่ดีงามบัณฑิตสรรเสริญ แม้พระพุทธองค์ก็เคยได้ปรนนิบัติมาในอดีตชาติเหมือนกัน แล้วทรงเล่าเรื่องราวในอดีตชาติของพระพุทธองค์เกี่ยวกับ ๒ ตระกูลในหมู่บ้านแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่คนละปากฝั่งแม่น้ำได้ทำตกากันว่าหากครอบครัวใครได้ลูกชายหรือหญิงโตขึ้นจะให้แต่งงานกัน ในกาลต่อมาทั้งสองตระกูลก็ได้ลูกชายและหญิงสมปรารถนา เมื่ออายุครบ ๑๖ ปีก็ให้ทั้งสองคนนี้แต่งงานกันโดยการคลุมถุงชน จำใจต้องแต่ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับประเพณีเพราะทั้งสองเป็นสัตว์พรหมโลก ในที่สุดทั้งสองคนนี้ก็ได้ออกบวชเป็นดาบสเจริญเมตตาจิตอยู่ในป่าหิมพานต์

ต่อมา มีบุตรด้วยกันหนึ่งคนชื่อว่าสุวรรณสามกุมาร ตามคำแนะนำของท้าวสักกะเมื่อทั้งสองคนนี้ดาบอด เพราะโดนงูเห่าพันพิษเข้าตาในขณะที่หลบฝนบนจอมปลวกแห่งหนึ่ง สุวรรณสามกุมารก็ทำหน้าที่เป็นลูกที่ดีเลี้ยงดูท่านทั้งสองเรื่อยมาวันหนึ่ง ขณะที่สุวรรณสามกุมารไปตักน้ำได้ถูกพระเจ้าปิลยักข์แฉงศรยิงเพื่อพิสูจน์ว่าเป็นเทวดาหรือนาคได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัสแต่ก็ไม่โกรธต่อพระองค์ และสิ่งสำคัญที่สุดคือสุวรรณสามกุมารไม่เคยคิดหวังใยในชีวิตตนเองเลย ทั้ง ๆ ที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษ กลับเป็นห่วงชีวิตผู้ที่อยู่เบื้องหลัง คือบิดามารดาทั้งสองผู้ดาบอด กลัวว่าท่านทั้งสองจะอดตายไม่มีใครดูแล สุดท้ายสุวรรณสามกุมาร

^๖ ชุ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๗๖/๘๓.

^๗ พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์, สุวรรณสามยอดกตัญญู, (ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๘.

ก็สามารถฟื้นคืนชีพได้ ทั้ง ๆ ที่ถูกยิงด้วยลูกศรอาบยาพิษเพราะแรงสัจจะ กิริยาที่บิดามารดา และเทพธิดา ได้ตั้งใจทำสัตยาธิษฐานถึงคุณงามความดีที่ลูกสุวรรณสามกุมารได้ปฏิบัติต่อตน ไม่เคยขาดตกบกพร่องนั้น ดังนั้นสุวรรณสามชาดกเป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญู กตเวทีต่อผู้มีพระคุณและสิ่งที่ได้ให้การอุปถัมภ์ในการดำเนินชีวิต^๔

ตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นจังหวัดที่ประชากรส่วนใหญ่มักมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาและมีศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือ อีกทั้งวิถีชีวิตของประชาชนก็อาศัยพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าวัดปฏิบัติธรรม ทำบุญตักบาตร และฟังเทศน์ ซึ่งการฟังเทศน์นี้ จังหวัดอุตรดิตถ์ถือว่าเป็นจังหวัดที่มีขนบธรรมเนียมการฟังเทศน์แพร่ อันหมายถึง การนำเอาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนามาเทศน์แพร่ โดยมีทำนองที่แปลก กอปรกับมีดนตรีปี่พาทย์มาช่วยบรรเลงเป็นจังหวะทำให้ไม่น่าเบื่อ และทำให้เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเอาชาดกเรื่อง สุวรรณสามชาดกมาเทศน์ ทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะต้องการสอนเรื่องของความกตัญญู กตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งสุวรรณสามชาดกเป็นชาดกที่พระสงฆ์ หรือผู้ปกครอง มักจะนำเอามา สอนบุตรหลานให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ตลอดจนถึงผู้มีอุปการคุณทั้งหลายโดยมีความเชื่อที่ว่า ผู้ที่มีความกตัญญูกตเวทีย่อมที่จะไม่มีวันอัปมงคล ซึ่งสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่า “ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี” ดังนั้น สุวรรณสามชาดกจึงเป็นชาดกที่ประชาชนในตำบลไร่อ้อย ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก และเป็นหลักการพื้นฐานที่นำเอามาสอนบุตรหลานให้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ

ดังนั้น จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งในตำบลไร่อ้อย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของสุวรรณสามชาดกในพระพุทธศาสนา เถรวาท อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย และวิเคราะห์หลัก พุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก อันจะนำไปสู่การนำองค์ความรู้นี้ไปเผยแผ่ให้กับเยาวชน และประชาชนที่อยู่ในตำบลไร่อ้อย ให้เป็นผู้ที่มีความกตัญญูและเป็นคนดีของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสาระสำคัญของสุวรรณสามชาดก
๒. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดก

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๗.

๓. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตของการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูล ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะศึกษาประวัติความเป็นมาและสาระสำคัญของสุวรรณสามชาดก หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในสุวรรณสามชาดกและอิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารปฐมภูมิ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙, อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา

เอกสารทุติยภูมิ จากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาคือ ประชาชนในตำบลไร่อ้อยจำนวน ๑๕ คน โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๖ เดือน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๕ คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงพรรณานำเสนอผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

๑. ประวัติความเป็นมาและสาระสำคัญของสุวรรณสามชาดก

จากการศึกษาวิจัยประวัติความเป็นมาและสาระสำคัญของสุวรรณสามชาดกพบว่า สุวรรณสามชาดกเป็นเรื่องราวกล่าวถึงภิกษุรูปหนึ่งที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา

ได้ ๑๒ พรรษา ช่วงระยะเวลาที่ท่านบวชเป็นพระอยู่นั้นก็ได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนจนแตกฉานในพระปริยัติธรรม และได้ตัดสินใจไปปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน แม้ท่านจะพยายามฝึกปฏิบัติทุกวิถีทางแต่ก็ไม่สามารถบรรลุมรรคผลนิพพานขึ้นไหนได้เลย ประกอบกับได้ข่าวโยมบิดามารดาว่าอยากจนไม่มีใครดูแลนับตั้งแต่ท่านออกบวชเป็นภิกษุขึ้น ด้วยความสงสารผู้บังเกิดเกล้าเมื่อบิณฑบาตก็นำเอาอาหารมาแบ่งให้มารดา ทำให้พระภิกษุที่อยู่ร่วมกันตำหนิเพราะคิดว่าทำให้สัทธาไทยตกไป จึงได้พากันไปฟ้องพระพุทธรเจ้าให้ทรงทราบเรื่องราวดังกล่าว พระพุทธรองค์เมื่อทรงทราบกลับทรงสรรเสริญยกย่องชมเชย พลาตริสสุวรรณสามชาตคเป็นตัวอย่างว่าพระองค์ก็เคยเลี้ยงดูมารดาบิดามาแล้วเหมือนกันในอดีตชาติ จากนั้นพระพุทธรองค์ก็ทรงเล่าถึงอดีตชาติของพระองค์ที่ได้เกิดเป็นพระสุวรรณสาม

สาระสำคัญของสุวรรณสามชาตคผู้วิจิตรรูปคือ สุวรรณสามกุมารเป็นบุตรของนายพราน ได้แต่งงานกันกับหญิงสาวชื่อปาริกากุมารี ด้วยเหตุที่บิดามารดาทั้งสองฝ่ายได้เคยสัญญากันไว้แต่หนหลังว่าจะให้แต่งงานกันนั้น สุวรรณสามถึงแม้จะแต่งงานแต่ก็ไม่ได้ร่วมประเวณีกัน จึงตัดสินใจออกบวชเป็นฤาษีและฤาษีณีอยู่ในป่าหิมพานต์ โดยพักอยู่ในอาศรมบทที่ท้าวสักกะให้วิสุกรรมสร้างถวายใกล้แม่น้ำ มิคสมมตานที ต่อมาท้าวสักกะได้สังเกตเห็นว่าทั้งสองจักตาบอดเพราะกรรมเก่ามาส่งผล จึงได้เสด็จลงมาแนะนำให้ทั้งสองมีบุตรด้วยกัน ด้วยการให้ทุกุลดาบสลูกคำสะตือนางปาริกาดาบสินีในเวลามีระดู ต่อมาไม่นานนางปาริกาดาบสินีก็ตั้งครรภ์แล้วคลอดบุตรมีผิวพรรณดุจสีทองออกมา จึงได้พากันตั้งชื่อว่า “สุวรรณสามกุมาร” สุวรรณสามกุมารอาศัยอยู่กับฤาษีและฤาษีณีจนกระทั่งวันหนึ่งฤาษีและฤาษีณีได้ออกไปหาของป่าระหว่างนั้นได้เกิดพายุฝนกระหน่ำ ทั้งสองจึงไปหลบอยู่บนจอมปลวก จนเป็นเหตุทำให้ถูกพิษพ่นพิษใส่ดวงตาทั้งสองข้างจนทำให้ตาบอด นับแต่นั้นมา สุวรรณสามกุมารก็เฝ้าปรนนิบัติฤาษีทั้งสองด้วยดีตลอดมา จนกระทั่งวันหนึ่งสุวรรณสามกุมารได้ออกไปตักน้ำเพื่อนำมาให้ฤาษีทั้งสองใช้สอย ในจังหวะนั้นได้มีพระเจ้ากบิลยักษ ซึ่งกำลังออกล่าสัตว์ป่าอยู่ เข้าใจผิดว่าสุวรรณสามกุมารเป็นเทวดาหรือวานาค จึงได้ใช้ธนูยิงสุวรรณสามกุมาร ก่อนที่สุวรรณสามกุมารจะสลบไปเพราะพิษของลูกธนูนั้นได้ตรัสถามพระเจ้ากบิลยักษว่ายิงตนเพราะเหตุใดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ ทำให้พระเจ้ากบิลยักษรู้สึกผิดที่ยิงสุวรรณสามกุมาร จึงพาสุวรรณสามกลับมายังอาศรมที่ฤาษีและฤาษีณีอาศัยอยู่ และบอกกับทั้งสองว่าตนเองได้ยิงสุวรรณสามที่ริมฝั่งแม่น้ำ จึงขอร้องให้พระเจ้ากบิลยักษพาไปพบสุวรรณสาม เมื่อได้พบก็รู้ว่าสุวรรณสามยังไม่ตายเพียงแต่สลบไปเท่านั้นจึงได้ตั้งสัจจะอธิษฐานถึงความดีที่สุวรรณสามกุมารได้ประพฤติปฏิบัติมาอย่างสม่ำเสมอ แม้บิดาก็ได้กระทำสัจจะอธิษฐานเหมือนกัน เทพธิดาพสุนธรีที่เคยเป็นมารดาของสุวรรณสามกุมารในชาติที่ ๗ ก็ได้มาทำสัจจะอธิษฐานให้ฟื้นขึ้นมาจากความตายและแสดงธรรมแก่พระเจ้ากบิลยักษ

๒. หลักธรรมที่ปรากฏในสุพรรณสามชาดก

จากการศึกษาวิจัยหลักธรรมที่ปรากฏในสุพรรณสามชาดกพบว่า หลักธรรมที่ปรากฏในสุพรรณสามชาดกประกอบไปด้วย ๑) หลักกฎแห่งกรรม คือ กล่าวถึงกรรมของบิดามารดาของสุพรรณสามที่ต้องตบอด เพราะเนื่องจากในอดีตชาติ เกิดเป็นหมอยา ได้รักษาดวงตาของบุรุษผู้หนึ่งจนหาย แต่บุรุษผู้นั้นไม่ได้ให้ทรัพย์แก่ตน จึงได้ผสมยาหยอดตาทำให้บุรุษนั้นต้องตบอด และกรรมของสุพรรณสามเองที่ต้องถูกพระเจ้ากปิพยักร์ยิง เพราะเนื่องจากความประมาท จึงทำให้ถูกยิงในที่สุด ๒) หลักสัจจะ หลักสัจจะที่ปรากฏในสุพรรณสามชาดกนั้นเป็นสัจจะของสุพรรณสามและพระเจ้ากปิพยักร์ ซึ่งสุพรรณสามได้ตั้งสัจจะว่าจะเลี้ยงดูบิดามารดาผู้ตบอดก็สามารถทำได้ด้วยดี และหลักสัจจะของพระเจ้ากปิพยักร์ ก็คือ เมื่อยิงสุพรรณสาม ท่านก็ยอมรับว่าเป็นผู้ยิง และต้องการที่รับผิดชอบในสิ่งที่ได้ทำลงไปด้วยการเลี้ยงดูบิดามารดาของสุพรรณสาม ๓) หลักเมตตา หลักเมตตานี้ถือเป็นบารมีหลักของการเสวยพระชาติของสุพรรณสาม ในขณะที่สุพรรณสามเองก็มีความเมตตาเป็นที่ตั้งดังจะเห็นได้จากเมื่อดำรงชีวิตอยู่ในป่าก็ได้เปียดเบียนสัตว์ป่า จนทำให้สัตว์ป่าน้อยใหญ่รักและช่วยเหลือสุพรรณสาม อีกทั้งในคราวที่ถูกพระเจ้ากปิพยักร์ใช้ธนูยิงก็ไม่ได้โกรธ แต่กลับพุดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ จึงแสดงให้เห็นความเมตตาของสุพรรณสามที่ไม่ได้คิดพยาบาทนั่นเอง ๔) หลักกตัญญูกตเวทิตะ เป็นหลักที่แสดงให้เห็นชัดเจนมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการกตัญญูของสุพรรณสามที่เฝ้าปรนนิบัติ เลี้ยงดูบิดามารดาผู้ตบอดทั้งสอง เมื่อถูกพระเจ้ากปิพยักร์ยิงก็ยังเป็นห่วงว่าบิดา ๕) หลักทศพิธราชธรรม เป็นหลักที่พระสุพรรณสามได้ถวายโอวาทแก่พระเจ้ากปิพยักร์แล้ว จะเห็นว่า ทรงเน้นไปในด้านของการปฏิบัติตนต่อบุคคลและสรรพสัตว์มากกว่า เพื่อให้ทั้งคนและสรรพสัตว์อยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียนกัน เพราะทศพิธราชธรรม เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครองทุกคนควรมีเพื่อความผาสุกของประเทศชาติบ้านเมือง

๓. อิทธิพลของสุพรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของสุพรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย พบว่า หลักธรรมที่มีอิทธิพลต่อประชาชนในตำบลไร่อ้อย มีอยู่ ๕ หลัก คือ หลักกฎแห่งกรรม หลักสัจจะ หลักเมตตา หลักกตัญญูกตเวทิตะ และหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งอิทธิพลที่เกิดขึ้นนั้นมีอยู่ ๔ ด้าน คือ อิทธิพลด้านความเชื่อ อิทธิพลด้านครอบครัว อิทธิพลด้านสังคม และอิทธิพลด้านปัญญา ดังรายละเอียดดังนี้คือ

อิทธิพลของด้านความเชื่อ ๑) หลักกฎแห่งกรรมนั้นทำให้ประชาชนในตำบลไร่อ้อยมีความละอายและเกรงกลัวต่อบาป หันมาเข้าวัดทำบุญมากยิ่งขึ้น เพราะเชื่อว่าการทำบุญในชาตินี้สามารถทำให้สุขคติในชาติหน้า หลักสัจจะ ๒) หลักแห่งความจริงทำให้ประชาชน

มีความจริงใจต่อกันเพราะเชื่อว่าเมื่ออยากให้ผู้อื่นจริงใจกับตนนั้น ตนเองต้องให้ความจริงใจเสียก่อน ๓) หลักเมตตา ทำให้ประชาชนมีความเมตตาปรารถนาดีต่อกันเพราะเชื่อว่าอานิสงส์นั้นจะช่วยทำให้รอดพ้นจากอันตราย ๔) หลักกตัญญูกตเวทิต์ ทำให้ประชาชนดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวเพราะเชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงยกย่อง ความกตัญญู และ ๕) หลักทศพิธราชธรรม ทำให้การปกครองในชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อย

อิทธิพลด้านครอบครัว ๑) หลักกฎแห่งกรรมทำให้คนในครอบครัวรู้จักเว้นจากความชั่ว ทำแต่ความดี คำนึงถึงผลกระทบก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไร ๒) หลักสัจจะ สมาชิกในครอบครัวมีความเชื่อใจกัน มีความจริงใจให้กันและกันมากยิ่งขึ้น ๓) หลักเมตตา สมาชิกในครอบครัวช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๔) หลักกตัญญูกตเวทิต์ สมาชิกในครอบครัวมีความกตัญญูกตเวทิต์ต่อผู้มีอุปการคุณ เอาใจใส่และช่วยเหลือครอบครัว ๕) หลักทศพิธราชธรรม สมาชิกในครอบครัวมีการนำเอาหลักทศพิธราชธรรมไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

อิทธิพลด้านสังคม ๑) หลักกฎแห่งกรรม ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะทุกคนคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ๒) หลักสัจจะ คือ ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสบายใจ เพราะทุกคนต่างยึดมั่นในสัจจะ ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ๓) หลักเมตตา ประชาชนให้การช่วยเหลือกันและกัน เมื่อครอบครัวใดประสบเหตุก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ๔) หลักกตัญญูกตเวทิต์ ประชาชนในตำบลไร้อ้อยเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ใช้อย่างประหยัด และให้การดูแลสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างดี ๕) หลักทศพิธราชธรรม ทำให้ชุมชนตำบลไร้อ้อยอยู่ร่วมกันอย่างสงบ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากยิ่งขึ้นและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน

อิทธิพลด้านปัญญา ๑) หลักกฎแห่งกรรม ทำให้ประชาชนเข้าวัดเพื่อทำวัตรสวดมนต์ปฏิบัติธรรมร่วมกับพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น และตระหนักถึงหลักกฎแห่งกรรม ทำให้เกิดความเข้าใจในสัจธรรมและเข้าใจในชีวิต เห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้น ๒) หลักสัจจะ ทำให้ประชาชนเข้าใจในการสมาคมกับผู้อื่นตลอดจนถึงการร่วมงานกับผู้อื่น ว่าจะต้องยึดมั่นในสัจจะหรือความจริงใจต่อกัน ๓) หลักเมตตา ประชาชนเข้าใจหลักความปรารถนาดีต่อกัน นำเอาหลักเมตตาไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตทั้งในครอบครัวและชุมชน ๔) หลักกตัญญูกตเวทิต์ ประชาชนตระหนักถึงการตอบแทนคุณต่อผู้มีพระคุณมากยิ่งขึ้น และดูแลเพื่อนมนุษย์ด้วยความปรารถนาดีต่อกัน และ ๕) หลักทศพิธราชธรรม ประชาชนเข้าใจหลักการพัฒนาดตนเองและสังคมให้เจริญก้าวหน้า โดยการนำเอาหลักทศพิธราชธรรมบางข้อมาประยุกต์ใช้

ข้อเสนอแนะ

๑. การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของสุวรรณสามชาดกที่มีต่อประชาชนในตำบลไร้อ้อย อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาเรื่องชาดกในทางพระพุทธศาสนาถือเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในแง่ของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ต่างมีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ดังนั้นควรมีการศึกษาและนำเสนอองค์ความรู้ของวรรณกรรมของแต่ละภูมิภาคมานำเสนอและเผยแพร่เป็นองค์ความรู้ใหม่ให้อุณชนรุ่นหลังได้ศึกษาและตระหนักถึงคุณค่าของวรรณกรรมเหล่านั้น

๒) นอกเหนือจากสุวรรณสามชาดกแล้วนั้น ยังมีชาดกอีกเป็นจำนวนมากที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนที่แสดงออกในรูปแบบของต้นแบบทางวัฒนธรรมประเพณี ดังนั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีที่มีชาดกทางพระพุทธศาสนาเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมประเพณีนั้น ๆ

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา วัฒนธรรม และสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้เห็นถึงคุณค่าของวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนรุ่นใหม่ ตลอดจนจนถึงให้การสนับสนุนในการศึกษาและอนุรักษ์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านของแต่ละพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของพื้นที่นั้น ๆ

๒) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับชาดกทางพระพุทธศาสนาเรื่องอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในแต่ละภูมิภาค

๓) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ชาดกในทางพระพุทธศาสนาได้รับความนิยมน้อยลงและเยาวชนรุ่นใหม่ก็ไม่สนใจที่จะศึกษา

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี). **ปริทรรศน์เวสสันดรชาดก**. พระนคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๓.

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์. **สุวรรณสามยอดกตัญญู**. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์, ๒๕๕๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุชีพ ปัญญานุกาพ. **พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์มหา มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

